

reizen

Trappen van gras, golvende gevels en ruimtes die altijd in verbinding staan met de omringende natuur. Reis mee langs iconische gebouwen van de Finse architect en ontwerper Alvar Aalto (1898-1976), vader van het noordelijk modernisme.

tekst & foto's Esther te Lindert

Het lijnenspel van Alvar Aalto

De achtergevel
van Aalto's huis

1 MUNKKINIEMI Alvar Aalto's woonhuis-atelier

Ongerept en stil, omringd door dennenbomen. Munkkiniemi, nu opgeslokt door Helsinki, was de plek waar Alvar Aalto met zijn vrouw en architecte Aino in 1936 hun woonhuis-atelier lieten bouwen. De gevel aan de straatkant heeft nauwelijks ramen; muren van baksteen en panelen van hout schermten de woning af van de buitenwereld. Hoe anders is de achterzijde, met grote vensters en een ruim balkon.

Dit woonhuis is een toonbeeld van noordelijk modernisme. Niet de koele 'machine om in te wonen' die mede-modernist Le Corbusier voorstond, maar een functioneel én organisch gebouw dat opgaat in de omgeving.

Praktisch is de schuifdeur die de brede woonkamer van de smalle kantoorvleugel scheidt, en de inloopkast in de slaapkamer. Door natuurlijke materialen en organische vormen creëerde een van de meest invloedrijke architecten van de 20ste eeuw ook een 'warme' verbinding tussen buiten en binnen; gelamineerde stoelen met rondingen, wollen kussens in zebra-motief, rotan rolgordijnen waarin Japanse invloeden zijn terug te zien. De eetkamerstoelen zijn, zo wil het verhaal, meegenomen tijdens hun huwelijksreis naar Italië, het land dat hij zo bewonderde.

Zijgevel van en werkruimte in Aalto's huis.

Architect Alvar Aalto.
FOTO ANP

2 MUNKKINIEMI De studio: functioneel en comfortabel

Hoe kan een gebouw de gebruiker dienen? Die vraag stond centraal bij al zijn ontwerpen. Ook bij de studio vijfhonderd meter verderop die hij in 1956 ontwierp met zijn tweede vrouw Alissa, toen het atelier aan huis door de vele opdrachten niet meer voldeed.

De studio is functioneel en comfortabel. In de eetruimte beneden, 'de taverne', is het plafond laag en het licht schaars. De doeken aan het plafond creëren diffuus, knus lamplicht. In het gangetje ernaast zijn de ramen zó geplaatst dat anderen niet zomaar zijn atelier konden binnenkijken.

Maar via de trap loop je ruimte en licht tegemoet, naar het grote atelier met maquettes en teken tafels van zijn team. Ernaast ligt de studio van Aalto zelf. Een weldaad voor het oog: de welvingen van de trap komen terug in de rondingen van zijn multiplex meubels. En de brede raampartij spiegelt de gebogen achtergevel, een knipoog naar de oude Griekse amfitheaters.

De studio van Alvar Aalto.

Binnen in Aalto's studio.

HOE KOM IK ER?

Vanaf Utrecht reis je in ongeveer vijf uur met de trein naar Hamburg. Vanaf daar rijdt er in elf uur een nachttrein naar het Zweedse Stockholm. [trainline.com](https://www.trainline.com)

Van Stockholm naar Helsinki varen dagelijks ferry's, waaronder Tallink Silja: [directferries.nl](https://www.directferries.nl)

Treintickets in Finland zijn eenvoudig

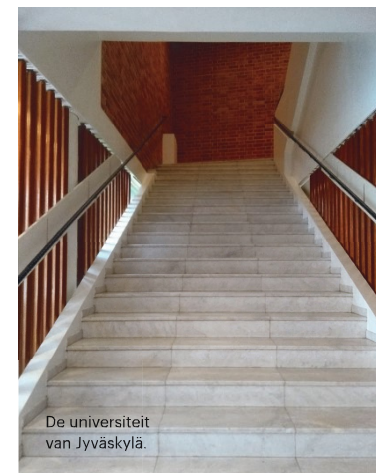
te boeken via de site van de Finse spoorwegmaatschappij: [vr.fi/en](https://www.vr.fi/en)

Bus 16 rijdt tussen Jyväskylä, Säynätsalo en Muuratsalo, waar je het zomerverblijf van Aalto kan bezoeken o.l.v. een gids. In dit 'experimentele huis' probeerde hij materialen uit. Zo metzelde hij bakstenen muren in uiteenlopende patronen.

Hoe dient het gebouw de gebruiker? Dat was Aalto's vraag

Aalto was ook ontwerper. De 'Beehive' is een van zijn bekendere lampen.

De universiteit van Jyväskylä.

3 JYVÄSKYLÄ Een organische universiteitscampus

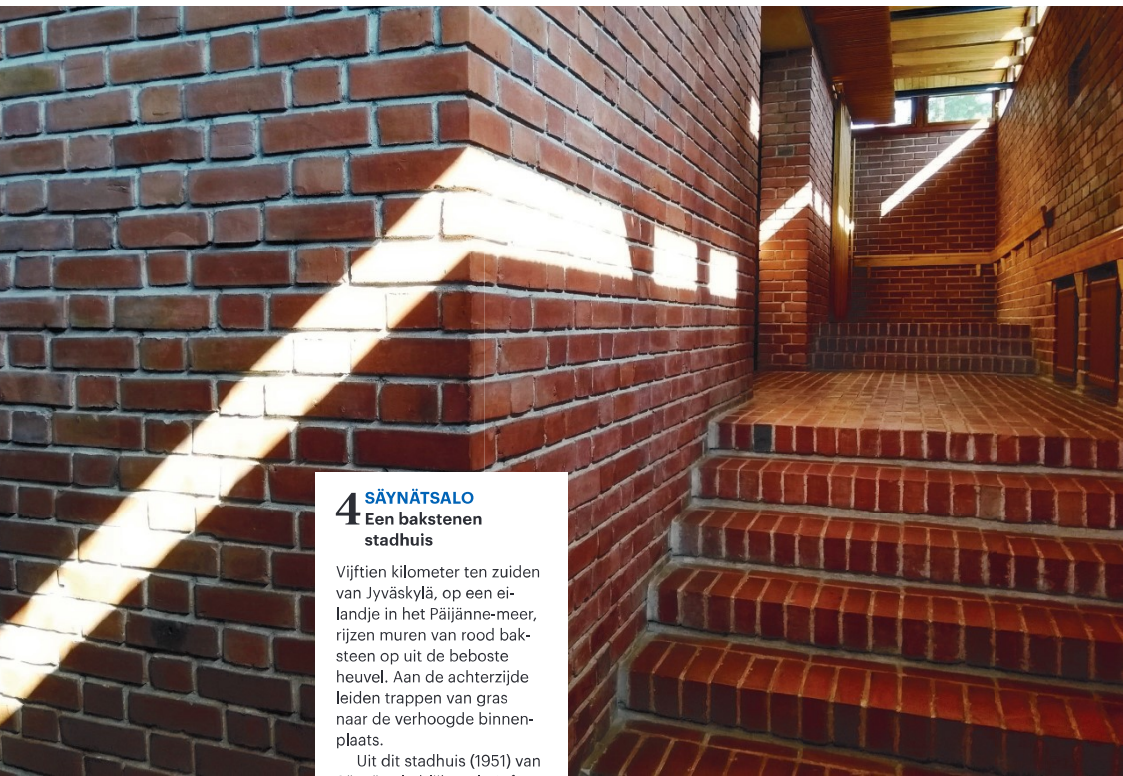
Driehonderd kilometer noordelijker, te midden van meren en dennenbossen, ligt Jyväskylä, de stad waar Aalto opgroeië. Nergens vind je zoveel ontwerpen van zijn hand als in deze regio. Zo ontwierp hij in de periode 1951-1971 de campus voor de latere Universiteit van Jyväskylä.

Een bijzondere functie vereiste bijzondere materialen: in de hal van het hoofgebouw verwelkomt een witmarmere vloer de bezoekers. De kolommen zijn bekleed met keramische tegels en rondom de leuningen van de trappen, een tikkeltje

schuin geplaatst, is zwart leer gewikkeld.

Zoals in veel van zijn ontwerpen lopen de ruimtes vloeiend in elkaar over. Als vanzelf leidt de hal de bezoeker naar de garderobe, waar diepblauw tapijt de voetstappen dempt en de balie in een golvende lijn door de ruimte loopt. In een gang verderop valt door dakramen (ook vaak door hem toegepast) natuurlijk licht op wit marmer.

Buiten gaat het lijnenspel verder. Verticale dennenstammen, horizontale daken op gelijke hoogte; in donkere winters nachten vormen de lampen op de bovenste verdiepingen een ketting van licht.

4 SÄYNÄTSALO Een bakstenen stadhuis

Vijftien kilometer ten zuiden van Jyväskylä, op een eilandje in het Päijänne-meer, rijzen muren van rood baksteen op uit de beboste heuvel. Aan de achterzijde leiden trappen van gras naar de verhoogde binnenplaats.

Uit dit stadhuis (1951) van Särnäsalo blijkt Aalto's fascinatie voor baksteen, een aloude bouwstof dat hij op een nieuwe manier toevoegde. Binnen zijn de ruwe stenen – sommige bijna zwart geblakerd – met opzet ietwat scheef gemetseld voor een speels effect.

Wandel de trap op, de hoek om, en heel subtiel verandert de afwisseling tussen lange en korte stenen. Daar op de gang valt het zonlicht in brede banen of potloodstrepen door de smalle ramen, hoog bovenin. Lastig zemen, werd gezegd. Niet nodig, antwoordde Aalto, door stoffige ruimten valt het licht juist mooier naar binnen.

In de raadszaal lonken de leren zetels van de raadsleden. Hoe comfortabel ook, de stoelen voor het publiek erachter liet Alvar Aalto, geheel volgens zijn democratische opvatting, een halve meter hoger plaatsen.

Het gemeentehuis
in Särnäsalo.

5 HELSINKI Finlandia-hal, een meesterwerk

De brede gevel van de Finlandia-talo, een congres- en evenementenhal in Helsinki, strekt zich uit langs de Töölönlahti-baai, het auditorium torent hoog boven het koperen dak uit. Aalto ontwierp de hal (1971) op het hoogtepunt van zijn carrière.

Voorbij was zijn rode bakstenen-periode van de jaren 50. De gevel van de Finlandia-talo is volledig bekleed met wit carrara marmer en zwart graniet, waardoor het massief en groots oogt.

Voor dit totaalwerk werd elk detail door zijn studio ontworpen, van de deurgrepen bij de entree – koel, zwaar en glad in de hand – tot de wollen tapijten in de foyer om zoveel mogelijk geluid buiten te sluiten in de congreshal.

Ook hier is de natuur nooit ver weg. Aalto voorzag de ruimte die de boompjes op het perceel nodig zouden hebben om te groeien en aldus ontwierp hij een golvende achtergevel. Als je achter de hoge ramen staat, kan je ze bijna ruiken en aanraken, die herfstkleurige boomkronen. finlandiatalo.fi/en

DE GEBOUWEN VAN AALTO

Let op! De **Finlandia-hal** in Helsinki opent na een tweejarige renovatie begin 2025 voor publiek. Check ook de openingstijden van de musea – de vroegere woning en studio van Alvar Aalto, en het stadhuis – en boek tickets bij voorkeur vooraf, bijvoorbeeld via de Alvar Aalto-website. Daar vind je ook een overzicht van zijn gebouwen: visit.alvaraalto.fi

Meer info over (rondleidingen met gids in) Helsinki en Jyväskylä: myhelsinki.fi/en visitjyväskylä.fi/en/ alvaraalto

Interieur van het
Aalto2-museum.

EXTRA TIPS

In Helsinki ook een bezoek waard:

- De door Aalto ontworpen academische boekhandel en het Huis van Cultuur.
- Dorstig, hongerig of behoefte aan vergezichten? Bezoek bar-restaurant Toppa in 'het suikerklontje', zo genoemd vanwege de rechthoekige vorm en de witte gevel. toppa.fi

Tip in Jyväskylä: het Aalto2-museum: visit.alvaraalto.fi

Aalto lette op elk detail: van deurklink tot tapijt in de Finlandia-hal

De Finlandiahal in Helsinki.
FOTO FINPICS / IMAGESELECT